

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

EUROPSKI SUD ZA LJUDSKA PRAVA

PRVI ODJEL

PREDMET F.O. protiv HRVATSKE

(Zahtjev br. 29555/13)

PRESUDA

Članak 8. • Pozitivne obveze • Privatni život • Neodgovarajući odgovor domaćih tijela na verbalno zlostavljanje učenika od strane nastavnika u srednjoj školi • Članak 8. primjenjiv je na osobito omalovažavajuće uvrede koje su uzrokovale emocionalnu uznemirenost, a izrekao ih je nastavnik na položaju povjerenja u odnosu na podnositelja zahtjeva pred drugim učenicima • Nema mjesta toleriranju bilo kojeg oblika nasilja, među ostalim verbalnog zlostavljanja, od strane učitelja prema učeniku

STRASBOURG

22. travnja 2021.

Ova će presuda postati konačna pod okolnostima utvrđenima u članku 44. stavku 2. Konvencije. Može biti podvrgnuta uredničkim izmjenama.

U predmetu F.O. protiv Hrvatske,

Europski sud za ljudska prava (Prvi odjel), zasjedajući u vijeću u sastavu:

Krzysztof Wojtyczek, *predsjednik*,

Ksenija Turković,

Alena Poláčková,

Péter Paczolay,

Gilberto Felici,

Lorraine Schembri Orland,

Ioannis Ktistakis, *suci*,

i Renata Degener, *tajnica Odjela*,

uzimajući u obzir:

zahtjev (br. 29555/13) protiv Republike Hrvatske koji je hrvatski državljaniin g. F.O. („podnositelj zahtjeva”) podnio Sudu na temelju članka 34. Konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda („Konvencija”) dana 15. travnja 2013.;

odluku da se Vladu Republike Hrvatske („Vlada”) obavijesti o prigovorima o navodnom uznemiravanju podnositelja od strane nastavnika u državnoj školi i propustu državnih vlasti da na odgovarajući način odgovore na njegove navode, na temelju članaka 3., 8. i 13. Konvencije, a da se ostatak zahtjeva odbaci kao nedopušten;

odluku da ime podnositelja zahtjeva ne bude objavljeno;

očitovanja stranaka;

nakon vijećanja zatvorenog za javnost 17. listopada 2017. i 23. ožujka 2021.,

donosi sljedeću presudu koja je usvojena na navedeni datum:

UVOD

1. Predmet se odnosi na navodno uznemiravanje podnositelja zahtjeva od strane nastavnika u državnoj školi i propust državnih tijela da djelotvorno odgovore na njegove pritužbe o uznemiravanju.

ČINJENICE

2. Podnositelj zahtjeva rođen je u studenom 1993. godine. Podnositelja zahtjeva zastupao je g. M. Ščetar, odvjetnik iz Križevaca.

3. Vladu je zastupala njezina zastupnica, gđa Š. Stažnik.

4. Činjenično stanje predmeta, kako su ga iznijele stranke, može se sažeti kako slijedi.

I. POZADINA PREDMETA

5. Od 2008. do 2012. godine podnositelj zahtjeva bio je učenik u državnoj srednjoj školi.

6. Dana 19. rujna 2011. podnositelj zahtjeva i nekoliko učenika iz njegova razrednog odjela zakasnili su na sat matematike kod nastavnika R.V.-a. Kad su ušli u učionicu, R.V. je počeo vikati govoreći podnositelju zahtjeva da je „kreten jedan, idijot, budala, seljačina, žandar glupi” (jer je otac podnositelja zahtjeva radio u policiji).

7. Dana 20. rujna 2011., nakon što je podnositelj zahtjeva prijavio te uvrede ravnatelju, R.V. je tijekom svojeg školskog sata izjavio da „... kad kažete budali da je budala, to za nju ne bi trebala biti uvreda. Ravnatelj me nazvao i rekao da sam vrijeđao neke učenike. Ne znate vi koje su to uvrede, ali vidjet ćete koje su to uvrede.”

8. Dana 28. rujna 2011., tijekom nastave, R.V. je prišao podnositelju zahtjeva i zamolio ga da okrene stranicu u udžbeniku. Kad je podnositelj zahtjeva okrenuo pogrešnu stranicu, R.V. je rekao: „Budalo, ne tu stranicu. Nisam te htio uvrijediti, jer znam da ćeš zvati svog tatu.”

9. U razdoblju između rujna i prosinca 2011. u dva navrata podnositelj zahtjeva bio je podvrgnut psihološkom liječenju u vezi s navodnim uznemiravanjem od strane R.V.-a. Njegov je liječnik opće prakse postavio radnu dijagnozu posttraumatskog stresnog poremećaja povezanog s uznemiravanjem podnositelja u školi od strane R.V.-a., a psiholog u lokalnoj bolnici utvrdio je da zbog psihološkog uznemiravanja u školi podnositelj zahtjeva boluje od akutnog anksioznog poremećaja te je preporučio veću podršku i razumijevanje u školi. Psiholog je utvrdio i da podnositelj zahtjeva inače odrasta u funkcionalnoj obitelji i da je vrlo dobar u školi.

10. Prema navodima podnositelja zahtjeva, njegov sukob s R.V.-om i naknadno sudjelovanje R.V.-a na podnositeljevu završnom ispitu iz matematike doveli su do njegova lošeg ukupnog rezultata. Stoga nije uspio upisati izabrani sveučilišni studij.

11. Prema izvješću od 5. prosinca 2014. Nacionalnog centra za vanjsko vrednovanje obrazovanja, koje je Vlada dostavila Sudu, postupak polaganja ispita bio je anonimiziran, a razlog lošeg rezultata podnositelja bio je njegov propust da se pravilno pridržava uputa za ispunjavanje ispitnih listova.

II. UPRAVNA ISTRAGA O NAVODIMA PODNOSITELJA ZAHTJEVA O UZNEMIRAVANJU

12. Dopisom od 21. rujna 2011. otac podnositelja zahtjeva obavijestio je školska tijela, Pravobraniteljicu za djecu, prosvjetnu inspekciju, policiju i nadležno Općinsko državno odvjetništvo o uznemiravanju podnositelja zahtjeva od strane R.V.-a te je zatražio zaštitu za njega. Iste je pritužbe ponovio 28. rujna 2011. godine.

13. U vezi s navodima podnositelja zahtjeva, školska je psihologinja 3. listopada 2011. pozvala R.V.-a na razgovor. R.V. je priznao da je tijekom događaja od 19. rujna 2011. izrekao riječi koje je podnositelj zahtjeva naveo (vidi stavak 6. ove presude), ali porekao je da je upotrijebio uvredu „žandar

glupi”. Tvrдио je i da se nije obraćao podnositelju zahtjeva osobno, već grupi učenika i da ne može shvatiti zašto se podnositelj zahtjeva osjeća toliko pogođenim događajem. Školska psihologinja prekorila je R.V.-a zbog upotrebe neprimjerenih riječi, što je on u potpunosti prihvatio te je obećao da više neće upotrebljavati uvrede.

14. Dana 4. listopada 2011. školska psihologinja obavila je razgovor s podnositeljem zahtjeva. On je izjavio da je pod stresom i da se osjeća nelagodno tijekom sata matematike zbog situacije s R.V.-om. Objasnio je i da želi promijeniti školu ili razredni odjel ili da taj nastavnik više ne predaje njegovu razrednom odjelu. Školska psihologinja insistirala je da bi podnositelj zahtjeva trebao pokušati razgovarati s R.V.-om i pozvala ga je da je do 6. listopada 2011. obavijesti bi li bio voljan to učiniti. Podnositelj zahtjeva nije obavijestio školsku psihologinju o svojoj odluci.

15. Dana 7. listopada 2011. otac podnositelja zahtjeva obavijestio je Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa (dalje u tekstu: „Ministarstvo”) o uznemiravanju podnositelja zahtjeva od strane R.V.-a te je zatražio zaštitu za njega. Ministarstvo je odgovorilo 4. studenoga 2011. navodeći da je predmet prosljiđen Agenciji za odgoj i obrazovanje (dalje u tekstu: „Agencija”).

16. Pritužbe oca podnositelja zahtjeva rezultirale su provođenjem ocjene situacije od strane Agencije 22. studenoga 2011. Ta je ocjena uključivala razgovor s R.V.-om, školskom psihologinjom, ravnateljem, podnositeljem zahtjeva i učenicima iz njegova razrednog odjela. Agencija je analizirala i relevantne dokumente te je provela anonimnu anketu među učenicima o njihovu zadovoljstvu nastavom R.V.-a.

17. Agencija je utvrdila da R.V. uredno ispunjava sve svoje nastavničke zadaće. On je poznati nastavnik matematike, koji je čak dobio nagradu od ministra obrazovanja za svoj rad. Anonimna anketa pokazala je da su učenici zadovoljni R.V.-om i da im je glavna primjedba da bi trebao više vremena posvetiti manje uspješnim učenicima. Samo su dva učenika izjavila da bi htjela promijeniti nastavnika.

18. Isto je mišljenje bilo ponovljeno u pojedinačnim razgovorima s učenicima koje je obavila službenica Agencije. Ona je obavila razgovor i s R.V.-om, koji je izjavio da nije imao nikakvu zlu namjeru kada se naljutio na učenike zbog kašnjenja i da ne može shvatiti zašto se podnositelj zahtjeva toliko uzrujao. Razgovori s ravnateljem i školskom psihologinjom ukazali su na to da je otac podnositelja zahtjeva bio vrlo uzrujan zbog te situacije. Odbijao je s njima dalje razgovarati o tome i htio je da nadležne institucije istraže predmet.

19. U svojim zaključcima Agencija je naglasila da je R.V. dobar nastavnik s dobrim namjerama i da mu je žao što nije imao priliku razgovarati s ocem podnositelja zahtjeva o mogućim problemima. Agencija je utvrdila da je situacija koja je nastala zbog sukoba naštetila napretku podnositelja zahtjeva. Predložila je da se stvar riješi raspravom između školskih tijela i oca

podnositelja zahtjeva. Također je uputila školska tijela da je izvijeste o daljnjem razvoju događaja u tom predmetu.

20. Nakon nekoliko neuspješnih pokušaja održavanja sastanka u školi, 14. prosinca 2011. otac podnositelja zahtjeva prisustvovao je sastanku s ravnateljem. Prema izvješću sa sastanka koje je pripremio ravnatelj, otac podnositelja zahtjeva objasnio je da je njegov sin sada zadovoljan svojim odnosom s R.V.-om i da je njihov sukob riješen.

21. Školske vlasti o tome su obavijestile Agenciju i Pravobraniteljicu za djecu.

III. KAZNENA PRIJAVA PODNOSITELJA ZAHTJEVA

22. Dana 4. studenoga 2011. podnositelj zahtjeva podnio je kaznenu prijavu policiji, navodeći uznemiravanje od strane R.V.-a.

23. Tijekom postupka policija i nadležno Općinsko državno odvjetništvo ispitali su podnositelja zahtjeva i niz učenika i službenika škole, kao i R.V.-a. Pribavili su i relevantnu dokumentaciju o pritužbama podnositelja zahtjeva.

24. Nekoliko učenika ili bivših učenika škole izjavilo je da nastavnik R.V. ponekad upotrebljava neprimjeren i uvredljiv rječnik. Posebno je oštar prema onima koji nisu dobri u matematici, kao podnositelj zahtjeva. Učenik L.J. izjavio je da je čak prestao obraćati pažnju na riječi kao što su „budale”, „idioti” i „besposličari” jer je to uobičajeni govor na satu matematike. Neki su učenici upotrebu takvog rječnika smatrali načinom na koji se nastavnik šali. Bivša učenica S.J. izjavila je da je nastavnik tijekom sata iznio neke komentare seksualne prirode u vezi s njom. Učenik M.J. objasnio je da su prosvjetna tijela provela istragu tijekom koje se od učenika tražilo da odgovore na upitnik. Većina učenika bojala se iskreno odgovoriti na pitanja, pa tako i M.J. jer nije htio imati problema. M.J. je objasnio i da je prije tog upitnika u školi bilo organizirano ispunjavanje još jednog upitnika na koji su učenici iskreno odgovorili, ali tada je nastavnik R.V. „poludio” i vikao na njih. To je bio jedan od razloga zašto nisu iskreno odgovorili na upitnik koji su organizirala prosvjetna tijela.

25. Dana 18. lipnja 2012. Općinsko državno odvjetništvo odbacilo je kaznenu prijavu podnositelja zahtjeva. Mjerodavni dio tog rješenja glasi:

„Iz izjava učenika proizlazi da osumnjičenik primjenjuje nekonvencionalan pristup. Neki od učenika više ne obraćaju pažnju na to što govori kada predaje, jer je u nekoliko navrata upotrijebio neprimjerene riječi. Međutim, nikada se nije obraćao određenom učeniku. Stoga se u danom predmetu može zaključiti, s obzirom na okolnosti u kojima se dogodilo osporavano ponašanje, da uvrede nisu bile takvog intenziteta da bi predstavljale uznemiravanje. U skladu sa sudskom praksom sudova, primjeri psihološkog uznemiravanja odnose se na opetovano vrijeđanje maloljetnika, uslijed čega oni trpe tešku psihološku traumu koja narušava njihovo tjelesno i duševno zdravlje. Iako je [podnositelj zahtjeva] zatražio liječničku pomoć u vezi s osporavanim ponašanjem, i premda je imao određenih zdravstvenih problema, oni nisu bili tolikog intenziteta da se može zaključiti da je njegovo tjelesno i duševno zdravlje bilo narušeno. Štoviše, da bi predstavljale psihološko uznemiravanje, uvrede ne bi trebale biti samo

rezultat pobuđene reakcije već i rezultat intenzivne odbojnosti prema žrtvi i izraz okrutnog i neljudskog ponašanja. Na temelju dostupnih informacija, a posebice na temelju izjava učenika iz razrednog odjela [podnositelja zahtjeva], ne može se zaključiti da je ponašanje osumnjičenika prema [podnositelju zahtjeva] bilo takve prirode da bi [predstavljalo] okrutno i neljudsko ponašanje. To je posebice točno s obzirom na izjave [učenika] da se [R.V.] općenito ponašao neobično i da neki od učenika nisu obraćali pažnju [na takvo ponašanje], a sama žrtva nije trpjela daljnje [negativne posljedice kao što su] loše ocjene u školi.”

26. Općinsko državno odvjetništvo obavijestilo je podnositelja zahtjeva da može preuzeti kazneni progon u svojstvu oštećenika kao tužitelja u vezi s navodnim kaznenim djelom uznemiravanja ili podnijeti privatnu tužbu zbog optužbi za uvredu.

IV. POSTUPAK PRED USTAVNIM SUDOM

27. U kolovozu 2012. podnositelj zahtjeva podnio je svoje prigovore Ustavnom sudu Republike Hrvatske. Naveo je, konkretno, uznemiravanje od strane nastavnika u školi i neodgovarajući odgovor škole, Ministarstva, Agencije i Općinskog državnog odvjetništva na njegove pritužbe o uznemiravanju. Oспорavao je i odluku o vrednovanju njegova završnog ispita iz matematike (vidi stavke 10. – 11. ove presude).

28. Dana 18. listopada 2012. Ustavni sud proglasio je ustavne tužbe podnositelja zahtjeva nedopuštenima uz obrazloženje da rješenje Općinskog državnog odvjetništva i odluka o vrednovanju njegova završnog ispita iz matematike nisu bili mjere ili odluke kojima je meritorno odlučeno o nekom od njegovih prava, a protiv kojih je ustavna tužba dopuštena.

29. Rješenja Ustavnog suda dostavljena su podnositelju zahtjeva 30. listopada 2012. godine.

MJERODAVNI PRAVNI OKVIR

I. MJERODAVNO DOMAĆE PRAVO

A. Ustav

30. Ustavom Republike Hrvatske (Narodne novine br. 56/1990, s daljnjim izmjenama i dopunama) zabranjen je bilo kakav oblik zlostavljanja (članak 23.). Zajamčeni su i poštovanje i pravna zaštita osobnog života i dostojanstva (članak 35.). Ustavom je propisana obveza države da štiti djecu i mladež (članak 63.) te je predviđeno da je „[d]užnost... svih da štite djecu...” (članak 65.).

31. Mjerodavni dio članka 62. Ustavnog zakona o Ustavnom sudu Republike Hrvatske i povezana sudska praksa Ustavnog suda izloženi su u predmetima *Remetin protiv Hrvatske* (br. 29525/10, stavci 58. i 64. – 67.,

11. prosinca 2012.), i *Pavlović i drugi protiv Hrvatske* (br. 13274/11, stavci 17. – 21., 2. travnja 2015.).

B. Kaznenopravne odredbe

32. Člankom 213. Kaznenog zakona (Narodne novine br. 110/1997, s daljnjim izmjenama i dopunama), važećeg u relevantno vrijeme, bilo je zabranjeno zapuštanje i zlostavljanje djeteta ili maloljetne osobe. To se odnosilo, *inter alia*, na grubo zanemarivanje dužnosti odgoja djeteta (stavak 1.) i neposredno zlostavljanje (stavak 2.). Kvalificirani oblici tog kaznenog djela, koji se odnose na uzrokovanje teške tjelesne ozljede ili teško narušavanje zdravlja koje je posljedica zanemarivanja dužnosti ili zlostavljanja, bili su propisani stavkom 3.

33. Na temelju Zakona o kaznenom postupku (Narodne novine br. 152/2008, s daljnjim izmjenama i dopunama) ne postoji mogućnost sudskog preispitivanja odluke da se ne poduzme kazneni progon. Međutim, ako je državni odvjetnik odbio poduzeti progon, žrtva ima pravo preuzeti progon (u svojstvu „oštećenika kao tužitelja”) i pokrenuti postupak pred nadležnim kaznenim sudom (članci 55. i 58.).

C. Nadzor nad obrazovnim sustavom

34. Mjerodavnim Zakonom o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi (Narodne novine br. 87/2008, s daljnjim izmjenama i dopunama) bilo je predviđeno pravo na pojedinačnu pritužbu kao jedno od osnovnih prava učenika (članak 61. stavak 1.) Bila je propisana i dužnost škola da poduzimaju potrebne mjere za zaštitu dobrobiti učenika (članak 67.). Člankom 70. bila je predviđena aktivna zaštita učenika od bilo kojeg oblika uznemiravanja ili zlostavljanja te je bila predviđena dužnost školskih tijela da prijave takve događaje nadležnim tijelima (članak 70.). Člancima 138. i 149. tog zakona bio je predviđen nadzor nad školskim obrazovnim sustavom putem inspeksijskog nadzora i stručno-pedagoškog nadzora.

35. Inspeksijski nadzor trebala je provoditi prosvjetna inspekcija, koja je jedna od ustrojstvenih jedinica Ministarstva. Na temelju članka 11. (stavka 1. točke 13.) Zakona o prosvjetnoj inspekciji (Narodne novine br. 61/2011, s daljnjim izmjenama i dopunama) jedna od glavnih dužnosti prosvjetne inspekcije bila je nadzirati način na koji obrazovno osoblje u školama ispunjava svoje obveze i odgovornosti prema učenicima. U slučajevima zlostavljanja ili neprimjerenog odnosa prema učeniku, prosvjetni inspektor mogao je ispitati učenika (članak 15.). Ako je bio potreban stručno-pedagoški nadzor prije donošenja odluke od strane prosvjetne inspekcije, mogla se zatražiti daljnja ocjena. Ako su rezultati nadzora pružali dostatnu osnovu za odluku, prosvjetni inspektor mogao je narediti donošenje relevantnih mjera za zaštitu učenika, kao i pokrenuti prekršajni postupak ili, u slučaju utvrđenja

povezanih s kažnjivim ponašanjem, uputiti predmet nadležnim tijelima kaznenog progona (članci 23. – 25.).

36. Važećim Zakonom o stručno-pedagoškom nadzoru (Narodne novine br. 73/1997) stručno-pedagoški nadzor predviđen je kao ocjenjivanje izvođenja nastavničkih zadaća te je na temelju tog zakona nadzornik ovlašten navesti mjere koje valja poduzeti radi otklanjanja utvrđenih nepravilnosti i nedostataka (članci 8. – 12.).

37. Zakonom o Agenciji za odgoj i obrazovanje (Narodne novine br. 85/2006) osnovana je Agencija za odgoj i obrazovanje kao nadležno tijelo za obavljanje stručno-pedagoškog nadzora (članak 4. stavak 3.). Na temelju članka 5. tog zakona školska tijela dužna su dati na uvid relevantne dokumente i surađivati u postupku nadzora.

D. Zakon o obveznim odnosima

38. Zakonom o obveznim odnosima (Narodne novine br. 35/2005, s daljnjim izmjenama i dopunama) predviđena je mogućnost pokretanja parničnog postupka radi zaštite prava osobnosti, koja uključuju, *inter alia*, prava na tjelesno i duševno zdravlje i dostojanstvo (članci 19., 1046., 1048. i 1100.).

II. MEĐUNARODNO PRAVO I INSTRUMENTI

A. Ujedinjeni narodi

39. Konvencijom o pravima djeteta, 20. studenoga 1989., propisano je da u svim akcijama koje se odnose na djecu najbolji interes djeteta mora imati prednost (članak 3.). Kad je riječ o mjerama školske discipline, predviđeno je da države stranke moraju poduzeti potrebne mjere kako bi osigurale da se školska disciplina provodi na način kojim se potvrđuje ljudsko dostojanstvo djeteta i koji je u skladu s tom Konvencijom (članak 28. stavak 2.).

40. U izvješću glavnog tajnika Općoj skupštini o promicanju i zaštiti prava djece od 29. kolovoza 2006. (A/61/299) nasilje koje vrše učitelji i drugo školsko osoblje, što uključuje i ponižavajuće oblike psihološkog kažnjavanja, utvrđeno je kao jedno od pitanja koja zahtijevaju odgovarajuću društvenu reakciju (stavak 50.). Naglašeno je da su osobe koje nadgledaju obrazovni sustav i u njemu rade dužne osigurati sigurno okruženje u kojem se podržavaju i promiču dostojanstvo i razvoj djece.

41. S obzirom na relevantne mjere koje bi trebalo usvojiti, u izvješću su dane sljedeće preporuke:

„98. Pozivam države da zabrane sve oblike nasilja nad djecom u svim okruženjima, uključujući svako tjelesno kažnjavanje, štetne tradicionalne prakse, ... i ... drugo okrutno, nečovječno ili ponižavajuće postupanje ili kažnjavanje, kako to zahtijevaju međunarodni ugovori, ...

105. Preporučujem državama da izgrade povjerenje zajednice u pravosudni sustav privođenjem pravdi svih počinitelja nasilja nad djecom i osiguraju da ti počinitelji snose odgovornost putem odgovarajućih kaznenih, parničnih, upravnih i stručnih postupaka i sankcija. ...

111. Preporučujem državama:

(b) da osiguraju da ravnatelji škola i učitelji primjenjuju nenasilne strategije poučavanja i učenja i usvajaju mjere upravljanja razredom i disciplinske mjere koje se ne temelje na strahu, prijetnjama, ponižavanju ili fizičkoj sili; ...”

42. Odbor za prava djeteta, u Općem komentaru br. 8 (2006.) o pravu djeteta na zaštitu od tjelesnog kažnjavanja i drugih okrutnih ili ponižavajućih oblika kažnjavanja (*inter alia*, članak 19., članak 28. stavak 2. i članak 37.), CRC/C/GC/8 od 2. ožujka 2007., naglasio je da osim tjelesnog kažnjavanja, za koje se smatra da je uvijek ponižavajuće, postoje i drugi netjelesni oblici kažnjavanja koji su također okrutni i ponižavajući i stoga nespojivi s Konvencijom o pravima djeteta. Oni uključuju, primjerice, kažnjavanje kojim se dijete omalovažava, ponižava, obezvrjeđuje, lažno okrivljava, kojim mu se prijeti, kojim ga se plaši ili ismijava (stavak 11.). Odbor za prava djeteta odbacio je bilo kakvo opravdanje za nasilje i ponižavanje kao oblike kažnjavanja djece, ali naglasio je da to ne podrazumijeva odbacivanje pozitivnog pojma discipline (stavak 13.). Odbor je nadalje istaknuo različitu prirodu djece, njihovo početno ovisno i razvojno stanje, njihov jedinstven ljudski potencijal kao i njihovu ranjivost, što sve zahtijeva veću, a ne manju pravnu i drugu zaštitu od svih oblika nasilja (stavak 21.). Odbor je naglasio i da je uklanjanje nasilnog i ponižavajućeg kažnjavanja djece putem zakonskih reformi i drugih nužnih mjera neposredna i bezuvjetna obveza država (stavak 22.).

43. Opća skupština Ujedinjenih naroda donijela je Rezoluciju o pravima djeteta, A/RES/62/141, 22. veljače 2008., kojom je u mjerodavnom dijelu predviđeno:

„52. *Osuđuje* sve oblike nasilja nad djecom, uključujući ... duševno, psihološko ... nasilje ... i drugo okrutno, nečovječno ili ponižavajuće postupanje, ... i poziva države da pojačaju napore u sprječavanju i zaštiti djece od svakog takvog nasilja sveobuhvatnim pristupom i razviju višedimenzionalan i sustavan okvir koji je integriran u nacionalne procese planiranja kako bi odgovorile na nasilje nad djecom; ...

57. *Poziva* sve države: ...

(b) da razmotre poduzimanje odgovarajućih mjera radi ostvarivanja prava djece na poštovanje njihova ljudskog dostojanstva i tjelesnog integriteta te zabrane i uklone svako emocionalno ili tjelesno nasilje ili bilo koje drugo omalovažavajuće ili ponižavajuće postupanje;

(c) da pozornost prvenstveno posvete sprječavanju svih oblika nasilja nad djecom i rješavanju temeljnih uzroka tog nasilja sustavnim, sveobuhvatnim i višedimenzionalnim pristupom;

(d) da zaštite djecu od svih oblika nasilja ili zlostavljanja od strane osoba koje rade s djecom i za djecu, među ostalim u obrazovnom okruženju ...”

44. U Općem komentaru br. 13 (2011.): pravo djeteta na slobodu od svih oblika nasilja, CRC/C/GC/13, 18. travnja 2011., Odbor za prava djeteta naglasio je da izraz „duševno nasilje” obuhvaća psihološko zlostavljanje, duševno zlostavljanje, verbalno zlostavljanje i emocionalno zlostavljanje ili zanemarivanje, uključujući vrijeđanje, nazivanje pogrđnim nazivima, ponižavanje, omalovažavanje, ismijavanje i povrjeđivanje djetetovih osjećaja. Odbor je napomenuo i sljedeće (stavak 17.):

„Odbor je dosljedno ostajao pri stajalištu da su neprihvatljivi svi oblici nasilja nad djecom, neovisno o tome koliko su blagi. Izraz ‘svi oblici tjelesnog ili duševnog nasilja’ ne ostavlja mjesta nijednoj razini legaliziranog nasilja nad djecom. Učestalost, ozbiljnost štete i namjera nanošenja štete nisu preduvjeti za definicije nasilja. Države stranke mogu se pozivati na takve čimbenike u intervencijskim strategijama kako bi omogućile razmjerne odgovore u najboljem interesu djeteta, ali u definicijama se ni na koji način ne smije narušiti djetetovo apsolutno pravo na ljudsko dostojanstvo i tjelesni i psihološki integritet opisivanjem nekih oblika nasilja kao pravno i/ili društveno prihvatljivima.”

B. Vijeće Europe

45. Mjerodavni rani instrumenti Vijeća Europe koji se odnose na zaštitu djeteta sažeti su u predmetu *O’Keeffe protiv Irske* [VV], br. 35810/09, stavci 91. – 92., ECHR 2014 (izvadci).

46. Daljnji mjerodavni instrumenti Parlamentarne skupštine Vijeća Europe („PS VE”), potvrđeni u Rezoluciji 1803 (2011.) o obrazovanju protiv nasilja u školi, uključuju: Preporuku 1666 (2004.) o zabrani tjelesnog kažnjavanja djece na području Europe; Preporuku 1778 (2007.) o djeci žrtvama: suzbijanje svih oblika nasilja, iskorištavanja i zlostavljanja; i Preporuku 1934 (2010.) o zlostavljanju djece u ustanovama: osiguranje potpune zaštite žrtava.

47. U potonjoj preporuci PS VE izrazio je zabrinutost zbog spolnog, tjelesnog i emocionalnog zlostavljanja djece u raznim ustanovama, među ostalim javnim i privatnim obrazovnim ustanovama. Stoga je pozvao na pojačanu zaštitu donošenjem zakonodavstva kojim se izričito zabranjuju svi oblici nasilja nad djecom: tjelesno i duševno nasilje, ozljeđivanje ili zlostavljanje (među ostalim spolno zlostavljanje), zanemarivanje ili zapuštanje, loše postupanje ili iskorištavanje u ustanovama za skrb o djeci, javnim i privatnim obrazovnim ustanovama, popravnim ustanovama i udrugama za rekreaciju, među ostalim ustanovama. Naglasio je i potrebu za kriminaliziranjem svakog namjernog zlostavljanja djeteta od strane osobe za koju se zna da je na položaju autoriteta, u koju dijete ima povjerenja ili koja ima utjecaja na dijete, te je preporučio donošenje zakonodavstva kojim se predviđa kazneni progon po službenoj dužnosti u svim vrstama predmeta o zlostavljanju djece, na temelju načela „stupnjevanog kaznenog progona” zlostavljanja djece prema težini kaznenih djela, što uključuje mjere protiv svih vrsta zlostavljanja djece (spolnog, tjelesnog i emocionalnog). Štoviše,

kad je riječ o kažnjavanju maloljetnika u ustanovama, potrebne su zakonodavne mjere kako bi se definirale kao nezakonite i isključile određene prakse koje su u suprotnosti s njihovim dostojanstvom i pravima.

48. Odbor ministara Vijeća Europe, u Preporuci CM/Rec(2009)10 o integriranim nacionalnim strategijama za zaštitu djece od nasilja, naglasio je i sljedeće:

„Zaštita od nasilja

Sva djeca imaju pravo na zaštitu od svakog oblika tjelesnog ili duševnog nasilja, povreda ili zlostavljanja, zanemarivanja ili zapuštanja, lošeg postupanja ili iskorištavanja ... dok o njima brine ... svaka druga odgovorna osoba kojoj je povjerena skrb za dijete.

Sprječavanje

U nacionalnom pravnom okviru trebalo bi se dati prvenstvo sprječavanju nasilja te zaštititi prava djeteta poduzimanjem mjera, kao što su:

Zabrana nasilja

Država ima izričitu obvezu osigurati pravo djece na zaštitu od svih oblika nasilja, neovisno o tome koliko su blagi. Trebale bi se poduzeti odgovarajuće zakonodavne, upravne, društvene i obrazovne mjere kako bi se zabranilo svako nasilje nad djecom u svakom trenutku i u svim okruženjima i kako bi se pružila zaštita svoj djeci u nadležnosti države. Trebalo bi ukinuti pravnu obranu i odobrenja za bilo koji oblik nasilja, među ostalim u svrhu mijenjanja ponašanja, discipliniranja ili kažnjavanja, unutar ili izvan obitelji. Zabrana bi obvezno trebala obuhvaćati: ...

g. sve oblike nasilja u školi;

h. ... svako drugo okrutno, nečovječno ili ponižavajuće postupanje prema djeci ili kažnjavanje djece, i tjelesno i psihološko ...”

49. U prilogu 2. Preporuci CM/Rec(2009)10 izraz „psihološko nasilje” definiran je kao vrijeđanje, nazivanje pogrdnim nazivima, ignoriranje, izoliranje, odbacivanje, prijetnje, manipulacija, emocionalna ravnodušnost i omalovažavanje, svjedočenje obiteljskom nasilju i drugo ponašanje koje može štetno utjecati na psihološki razvoj i dobrobit djeteta.

50. Revidiranom Europskom socijalnom poveljom, 3. svibnja 1996., predviđeno je da, radi osiguranja djelotvornog ostvarivanja prava djece i mladeži na odrastanje u sredini povoljnoj za puni razvoj njihove osobnosti kao i razvoj njihovih tjelesnih i duševnih sposobnosti, države moraju poduzeti sve potrebne i odgovarajuće mjere osmišljene, *inter alia*, kako bi se djecu i mladež zaštitilo od zanemarivanja i nasilja (članak 17.).

51. U svojoj je praksi Europski odbor za socijalna prava smatrao kako slijedi (*Association for the Protection of All Children (APPROACH) Ltd. protiv Belgije*, br. 98/2013, odluka o osnovanosti, 20. siječnja 2015.):

„50. S tim u vezi, Odbor podsjeća na svoje tumačenje članka 17. Povelje u pogledu tjelesnog kažnjavanja djece koje tumačenje je nedavno utvrđeno u njegovoj odluci u predmetu *World Organisation against Torture (OMCT) protiv Portugala*, prigovor br. 34/2006, odluka o osnovanosti od 5. prosinca 2006., stavci 19. – 21.:

‘19. Kako bi bilo u skladu s člankom 17., domaće pravo država mora zabraniti i kažnjavati sve oblike nasilja nad djecom, a to su djela ili ponašanje koji bi mogli utjecati na tjelesni integritet, dostojanstvo, razvoj ili psihološku dobrobit djece.

20. Mjerodavne odredbe moraju biti dovoljno jasne, obvezujuće i precizne kako bi se sudove spriječilo da ih odbiju primijeniti na nasilje nad djecom.

21. Štoviše, države moraju postupati s dužnom revnošću kako bi osigurale da se takvo nasilje ukloni u praksi.’

54. Nadalje kad je riječ o sudskoj praksi koju je citirala Vlada, Odbor primjećuje da Vlada nije pružila nikakve primjere sudske prakse viših sudova koji pokazuju da su gore navedene odredbe Građanskog zakonika protumačene kao da zabranjuju sve oblike nasilja nad djecom od strane roditelja i ‘drugih osoba’, među ostalim u odgojno-obrazovne svrhe.”

PRAVO

I. NAVODNA POVREDA ČLANKA 8. KONVENCIJE

52. Podnositelj zahtjeva prigovorio je uznemiravanju od strane nastavnika u državnoj školi i propustu domaćih tijela da djelotvorno odgovore na njegove pritužbe o uznemiravanju. Pozvao se na članke 3., 8. i 13. Konvencije.

53. Sud, kao gospodar karakterizacije koja se u domaćem pravu daje činjenicama predmeta (vidi *S.M. protiv Hrvatske* [VV], br. 60561/14, stavak 243., 25. lipnja 2020.), smatra da se prigovor podnositelja zahtjeva treba ispitati na temelju članka 8. Iako bi se prigovori zbog uznemiravanja u školi mogli ispitati na temelju članka 3. (vidi, primjerice, *V.K. protiv Rusije*, br. 68059/13, stavci 171. – 172., 7. ožujka 2017.), Sud napominje da se navodi podnositelja zahtjeva o uznemiravanju odnose na verbalno zlostavljanje od strane R.V.-a koje uključuje tri situacije u kojima je potonji izrekao uvrede usmjerene izravno ili neizravno podnositelju zahtjeva i koje su se sve dogodile u razmaku od nekoliko dana. U takvim okolnostima, uzimajući u obzir svoju sudsku praksu (vidi, primjerice, *R.B. protiv Mađarske*, br. 64602/12, stavci 44. – 52., 12. travnja 2016.), Sud smatra prikladnijim ispitati predmet sa stajališta prava na poštovanje privatnog života na temelju članka 8. Konvencije.

54. Članak 8. u mjerodavnom dijelu glasi kako slijedi:

„1. Svatko ima pravo na poštovanje svoga privatnog ... života ...

2. Javna vlast se neće miješati u ostvarivanje tog prava, osim u skladu sa zakonom i ako je u demokratskom društvu nužno radi interesa državne sigurnosti, javnog reda i mira, ili gospodarske dobrobiti zemlje, te radi sprječavanja nereda ili zločina, radi zaštite zdravlja ili morala ili radi zaštite prava i sloboda drugih.”

A. Dopuštenost

1. Primjenjivost članka 8. Konvencije

55. Vlada je tvrdila da ponašanje nastavnika nije imalo negativnih učinaka na privatni život podnositelja zahtjeva, u smislu članka 8. Konvencije.

56. Iako nije jasno je li Vlada nastojala osporiti primjenjivost članka 8., budući da je to pitanje koje spada u nadležnost Suda i koje Sud mora utvrditi po službenoj dužnosti (vidi, primjerice, *Jeanty protiv Belgije*, br. 82284/17, stavak 58., 31. ožujka 2020.), Sud smatra važnim napomenuti sljedeće.

57. Sud je ranije presudio, u različitim kontekstima, da je pojam privatnog života širok pojam koji se ne može iscrpno definirati. On uključuje tjelesni i psihološki integritet osobe (vidi *Denisov protiv Ukrajine* [VV], br. 76639/11, stavak 95., 25. rujna 2018.; vidi i *Remetin protiv Hrvatske*, br. 29525/10, stavak 90., 11. prosinca 2012.), a obuhvaća i druge vrijednosti kao što su dobrobit i dostojanstvo, razvoj osobnosti i odnosi s drugim ljudima (vidi *N.Š. protiv Hrvatske*, br. 36908/13, stavak 95., 10. rujna 2020., s daljnjim referencama).

58. Međutim, kako bi došlo do primjene članka 8., napad na osobu mora doseći određenu razinu ozbiljnosti i to na način kojim se dovodi u pitanje osobno uživanje prava na poštovanje privatnog života (vidi *Beizaras i Levickas protiv Litve*, br. 41288/15, stavak 109. *in fine*, 14. siječnja 2020.). Međutim, u predmetima koji se odnose, *inter alia*, na članak 8. Sud je naglasio važnost dobi dotičnih maloljetnika i potrebu da djeca i drugi ranjivi članovi društva, kada je njihova tjelesna i moralna dobrobit ugrožena, uživaju zaštitu države. Potreba da se u obzir uzima ranjivost maloljetnika potvrđena je i na međunarodnoj razini (vidi *Wetjen i drugi protiv Njemačke*, br. 68125/14 i 72204/14, stavak 74., 22. ožujka 2018., s daljnjim referencama).

59. Mjere poduzete u području obrazovanja mogu, u određenim okolnostima, utjecati na pravo na poštovanje privatnog života, ali svaki čin ili mjera za koje bi se moglo reći da negativno utječu na moralni integritet osobe ne dovode nužno do takvog miješanja (vidi *Costello-Roberts protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, 25. ožujka 1993., stavak 36., Serija A br. 247-C). U predmetu *Costello-Roberts*, koji se odnosi na slučaj tjelesnog kažnjavanja u školi, Sud je utvrdio da postupanje kojem je podnositelj zahtjeva prigovorio nije imalo štetnih učinaka na podnositeljev tjelesni ili moralni integritet dostatnih da to postupanje dovedu u područje primjene zabrane sadržane u članku 8. Međutim, od predmeta *Costello-Roberts* došlo je do razvoja društvenih stavova i pravnih standarda koji se odnose na primjenu disciplinskih mjera na djeci, s naglaskom na potrebi za zaštitom djece od bilo kojeg oblika nasilja i zlostavljanja. To se odražava u raznim međunarodnim instrumentima (vidi stavke 39. – 51. ove presude) i sudskoj praksi Suda (vidi, primjerice, *A, B i C protiv Latvije*, br. 30808/11, stavak 152.,

31. ožujka 2016.; vidi i gore citirani predmet *V.K. protiv Rusije*, stavci 171. – 172., i gore citirani predmet *Wetjen i drugi*, stavci 76. – 78.).

60. U ovom predmetu nema sumnje da su uvrede kojima je podnositelj zahtjeva bio podvrgnut imale za posljedicu njegovu emocionalnu uznemirenost, što je utjecalo na njegovu psihološku dobrobit, dostojanstvo i moralni integritet (vidi stavak 9. ove presude). Štoviše, te su uvrede izrečene u učionici pred ostalim učenicima i stoga su mogle poniziti i omalovažiti podnositelja zahtjeva u očima drugih. Treba uzeti u obzir i da su predmetne uvrede bile posebno omalovažavajuće prema podnositelju zahtjeva i da ih je izrekao nastavnik na položaju autoriteta i kontrole nad njim.

61. U tim okolnostima, i uzimajući u obzir da je u najboljem interesu podnositelja zahtjeva kao djeteta, učenika iz njegova razrednog odjela i djece općenito da budu djelotvorno zaštićeni od bilo kakvog nasilja ili zlostavljanja u obrazovnom okruženju (vidi stavke 58. – 59. i 80. – 82. ove presude), Sud utvrđuje da nema sumnje da se postupanje kojem podnositelj zahtjeva prigovara treba ispitati na temelju prava na poštovanje privatnog života, u smislu članka 8. Konvencije.

2. *Iscrpljenost domaćih pravnih sredstava i poštovanje šestomjesečnog roka*

62. Vlada je tvrdila da ustavna tužba nije bila pravno sredstvo koje je trebalo iscrpiti protiv odluke o odbačaju podnositeljeve kaznene prijave. Prema tome, čekajući da Ustavni sud odluči o njegovoj ustavnoj tužbi, podnositelj zahtjeva nije poštovao relevantni šestomjesečni rok. Prema mišljenju Vlade, umjesto podnošenja ustavne tužbe, podnositelj zahtjeva trebao je pokrenuti privatni kazneni progon ili iskoristiti priliku da preuzme kazneni progon protiv R.V.-a u svojstvu oštećenika kao tužitelja. Budući da to nije učinio, podnositelj zahtjeva nije iscrpio domaća pravna sredstva.

63. Podnositelj zahtjeva tvrdio je da je pokrenuo niz postupaka pred raznim domaćim tijelima u vezi s njegovim uznemiravanjem u školi, ali nadležna tijela nisu ih primjereno riješila. Prema tome, nije bio dužan koristiti bilo kakva daljnja pravna sredstva koja je predložila Vlada. Podnositelj zahtjeva istaknuo je i da je, nakon što su se pravna sredstva koja je koristio pred nadležnim tijelima pokazala nedjelotvornima, uredno podnio ustavnu tužbu Ustavnom sudu te je podnio svoj zahtjev Sudu u roku od šest mjeseci nakon što je njegova ustavna tužba odbačena.

64. U brojnim prethodnim predmetima protiv Hrvatske Sud je već ispitao i odbacio slične prigovore tužene Vlade o korištenju ustavne tužbe od strane podnositelja zahtjeva pred Ustavnim sudom prije podnošenja njihovih prigovora Sudu (vidi *Pavlović i drugi protiv Hrvatske*, br. 13274/11, stavci 32. – 38., 2. travnja 2015.; vidi i *Bajić protiv Hrvatske*, br. 41108/10, stavci 68. – 69., 13. studenoga 2012., i gore citirani predmet *Remetin*, stavci 83. – 84.). Sud ne vidi razlog da drugačije presudi u ovom predmetu, u kojem je u svojoj ustavnoj tužbi podnositelj zahtjeva prigovorio uznemiravanju u

školi i neodgovarajućem odgovoru nadležnih domaćih tijela, među ostalim škole, Ministarstva, Agencije i Općinskog državnog odvjetništva, na njegove navode o uznemiravanju (vidi stavak 27. ove presude).

65. Kad je riječ o prigovoru Vlade da je podnositelj zahtjeva trebao preuzeti kazneni progon u svojstvu oštećenika kao tužitelja ili po privatnoj tužbi, Sud ponavlja da kada je podnositelj zahtjeva podnio kaznenu prijavu u vezi s njegovim navodnim uznemiravanjem, od njega se ne može zahtijevati da preuzme kazneni progon u svojstvu oštećenika kao tužitelja ili po privatnoj tužbi (usporedi *Škorjanec protiv Hrvatske*, br. 25536/14, stavak 46., 28. ožujka 2017.). U svakom slučaju, nije jasno da bi kazneni progon bio najprikladniji postupovni put u okolnostima ovog predmeta (vidi stavak 93. ove presude).

66. S obzirom na prethodno navedeno Sud odbacuje Vladine prigovore.

3. *Nepostojanje značajne štete*

67. Vlada je tvrdila da podnositelj zahtjeva nije pretrpio značajnu štetu s obzirom na to da se njegovi navodi o emocionalnom zlostavljanju od strane R.V.-a odnose na nekoliko izoliranih incidenata koji nisu proizveli dugotrajne učinke ni na njegovu emocionalnu dobrobit ni na uspjeh u školi.

68. Podnositelj zahtjeva ustrajao je u svojim prigovorima.

69. Sud je već utvrdio da je postupanje kojem podnositelj prigovara za posljedicu imalo njegovu emocionalnu uznemirenost i da je utjecalo na njegovu psihološku dobrobit i moralni integritet zaštićene u okviru pojma privatnog života na temelju članka 8. Konvencije (vidi stavak 60. ove presude). U takvim okolnostima, s obzirom na kontekst predmeta, odnosno navode o uznemiravanju u školi od strane nastavnika, u kojoj situaciji se bilo koji oblik nasilja, ma koliko bio blag, smatra neprihvatljivim, Sud utvrđuje da nema mjesta primjeni kriterija nepostojanja značajne štete (vidi stavke 81. – 82. i 91. ove presude). Stoga se prigovor Vlade odbacuje.

4. *Zaključak*

70. Sud primjećuje da podnositeljev prigovor uznemiravanju u školi od strane nastavnika i propustu domaćih tijela da djelotvorno odgovore na njegove pritužbe o uznemiravanju nije ni očigledno neosnovan ni nedopušten po bilo kojoj drugoj osnovi navedenoj u članku 35. Konvencije. Stoga se mora proglasiti dopuštenim.

5. *Je li prigovor podnositelja zahtjeva zbog navodnog miješanja u njegov završni ispit iz matematike očigledno neosnovan*

71. Vlada je tvrdila da su prigovori podnositelja zahtjeva zbog negativnih učinaka na njegov uspjeh na završnom ispitu i upis na sveučilište u potpunosti nepotkrijepljeni i neosnovani. Istaknula je da dostupni materijal jasno ukazuje

na to da je slab uspjeh podnositelja zahtjeva na ispitu bio rezultat njegova propusta da se pravilno pridržava uputa za ispunjavanje ispitnih listova.

72. Podnositelj zahtjeva tvrdio je da je zapravo dovršio ispit, ali povjerenstvo (čiji je član bio R.V.) nije mu ga bodovalo. Prema njegovu mišljenju, to je bilo rezultat njegova lošeg odnosa s R.V.-om.

73. Sud primjećuje da iz materijala koji mu je dostupan proizlazi da je završni ispit iz matematike koji je podnositelj polagao bio anonimiziran te da je njegov slab uspjeh na ispitu bio povezan s njegovim propustom da se pravilno pridržava uputa za popunjavanje ispitnih listova (vidi stavak 11. ove presude). Nema naznaka da su ispitni listovi podnositelja zahtjeva bili neovlašteno mijenjani. Prema tome, Sud utvrđuje da je prigovor podnositelja zahtjeva očigledno neosnovan i mora se odbaciti u skladu s člankom 35. stavkom 3. točkom (a) i stavkom 4. Konvencije.

B. Osnovanost

1. Tvrđnje stranaka

(a) Podnositelj zahtjeva

74. Podnositelj zahtjeva tvrdio je da ga je R.V. uznemiravao. To su tolerirala nadležna školska tijela, a državna tijela nisu na to odgovarajuće odgovorila. Konkretno, ravnatelj i školska psihologinja nisu poduzeli nikakve djelotvorne mjere kako bi odgovorili na R.V.-ovo verbalno zlostavljanje. Na sastanku 14. prosinca 2011. ravnatelj je zatražio od oca da odustane od svih navoda koje je iznio, a u protivnom podnositelju zahtjeva neće biti omogućeno završiti školu. Njegov otac tada je shvatio da ne postoji dobra volja za rješavanje tog pitanja te je zatražio od ravnatelja da spriječi daljnje uznemiravanje podnositelja zahtjeva.

75. Štoviše, podnositelj zahtjeva tvrdio je da su mjere koje su Ministarstvo i Agencija poduzeli u vezi s njegovim navodima o uznemiravanju u školi bile potpuno nedjelotvorne. Isto tako, Državno odvjetništvo nije pravilno ocijenilo sve relevantne okolnosti predmeta i odbacilo je njegovu kaznenu prijavu, unatoč medicinskim dokazima koji su ukazivali na to da je pretrpio ozbiljne psihološke smetnje kao posljedicu uznemiravanja od strane R.V.-a.

(b) Vlada

76. Vlada je tvrdila da nije bilo štetnih učinaka na psihološki ili tjelesni integritet ili dobrobit podnositelja zahtjeva kao posljedice ponašanja R.V.-a. Čak i da se podnositelj zahtjeva osjećao uvrijeđenim zbog primjedbi koje je izrekao R.V., to se samo po sebi nije moglo smatrati kršenjem podnositeljevih prava iz članka 8. Štoviše, prema mišljenju Vlade, škola i državna tijela pravilno su odgovorili na navode podnositelja zahtjeva i pokušali riješiti spor

između njega i nastavnika. Međutim, otac podnositelja zahtjeva nije primjereno sudjelovao u posredovanju koje su poduzela nadležna tijela.

77. U svakom slučaju, Vlada je tvrdila da su naponi vlasti, posebice inspekcija koju je provela Agencija, dali željeni rezultat, jer je otac podnositelja zahtjeva na sastanku s ravnateljem priznao da je podnositeljev sukob s R.V.-om riješen. Prema mišljenju Vlade, sva su ostala nadležna tijela, među ostalim Pravobraniteljica za djecu i Općinsko državno odvjetništvo, pravilno ispunila svoje obveze u vezi s podnositeljevim navodima o uznemiravanju u školi.

2. Ocjena Suda

(a) Opća načela

78. Cilj članka 8. u biti je zaštita pojedinca od proizvoljnog miješanja javnih vlasti. Međutim, ta odredba ne prisiljava državu da se samo suzdrži od takvog miješanja: osim te prvenstveno negativne obveze, mogu postojati i pozitivne obveze svojstvene djelotvornom poštovanju privatnog života (vidi gore citirani predmet *A, B i C protiv Latvije*, stavak 147.).

79. Bez obzira na to analizira li se predmet u smislu pozitivne obveze države da poduzme razumne i primjerene mjere kako bi osigurala prava podnositelja zahtjeva na temelju stavka 1. članka 8. ili u smislu „miješanja javne vlasti” koje treba biti opravdano u skladu sa stavkom 2., primjenjiva načela uglavnom su slična. U oba se konteksta treba uzeti u obzir pravična ravnoteža koju je potrebno postići između suprotstavljenih interesa pojedinca i zajednice u cjelini; a u oba konteksta država uživa određenu slobodu procjene pri određivanju koraka koje je potrebno poduzeti kako bi se osigurala usklađenost s Konvencijom. Nadalje, čak i u odnosu na pozitivne obveze koje proistječu iz prvog stavka članka 8., u postizanju potrebne ravnoteže ciljevi navedeni u drugom stavku mogu biti određene važnosti (vidi, primjerice, *Burlya i drugi protiv Ukrajine*, br. 3289/10, stavak 162, 6. studenoga 2018.).

80. Ta načela mogu biti relevantna i u kontekstu obrazovanja. Iako na temelju članka 2. Protokola br. 1 država ima obvezu osigurati djeci njihovo pravo na obrazovanje, slanje djeteta u školu nužno uključuje određeni stupanj miješanja u njegov privatni život na temelju članka 8. Štoviše, funkcije koje se odnose na unutarnje upravljanje školom, kao što je disciplina, sastavni su dio odgojno-obrazovnog procesa i prava na obrazovanje (vidi gore citirani predmet *Costello-Roberts*, stavak 27.).

81. Iako neće sve mjere na području obrazovanja utjecati na pravo na poštovanje privatnog života, bilo bi nemoguće uskladiti bilo kakvo nasilje ili zlostavljanje od strane učitelja i drugih službenika u obrazovnim ustanovama s pravom djece na obrazovanje i poštovanje njihova privatnog života (vidi stavke 58. – 59. ove presude). Potreba za uklanjanjem svakog takvog

postupanja iz obrazovnog okruženja jasno je potvrđena i na međunarodnoj razini (vidi stavke 39. – 51. ove presude).

82. U kontekstu pružanja važne javne usluge kao što je obrazovanje (vidi *Grzelak protiv Poljske*, br. 7710/02, stavak 87. *in fine*, 15. lipnja 2010.), ključna je uloga prosvjetnih tijela zaštititi zdravlje i dobrobit učenika, posebno uzimajući u obzir njihovu ranjivost povezanu s njihovom mladom dobi. Dakle, primarna je dužnost prosvjetnih tijela osigurati sigurnost učenika kako bi ih se zaštitilo od bilo kojeg oblika nasilja u razdoblju tijekom kojeg su pod nadzorom prosvjetnih tijela (vidi *Kayak protiv Turske*, br. 60444/08, stavak 59., 10. srpnja 2012.).

(b) Primjena navedenih načela na ovaj predmet

83. Sud je već utvrdio da je postupanje kojem podnositelj prigovara za posljedicu imalo štetan učinak na njegovu psihološku dobrobit i moralni integritet, što je otvorilo pitanje na temelju članka 8. (vidi stavke 60. – 61. ove presude). Nema sumnje da je postupanje koje je imalo takve posljedice, odnosno takvo postupanje nastavnika u državnoj školi dok je podnositelj zahtjeva bio pod njegovom kontrolom, predstavljalo miješanje na temelju članka 8. (vidi, *mutatis mutandis*, gore citirani predmet *V.K. protiv Rusije*, stavak 183.).

84. Preostaje utvrditi je li takvo miješanje bilo opravdano. prilikom ocjenjivanja, Sud će uzeti u obzir činjenicu da je podnositelj zahtjeva prigovorio ne samo uznemiravanju od strane nastavnika već i propustu nadležnih tijela da odgovore na njegove navode o uznemiravanju; što je pitanje koje se može prikladnije analizirati u smislu pozitivne obveze države (vidi, primjerice, *Radionova protiv Rusije* (odl.), br. 36082/02, 28. ožujka 2009.). U svakom slučaju, treba ponoviti da su, bez obzira na to analizira li se predmet u smislu pozitivne obveze države ili u smislu miješanja javne vlasti, primjenjiva načela uglavnom slična (vidi stavak 79. ove presude).

(i) Navodi podnositelja zahtjeva o uznemiravanju od strane nastavnika

85. Sud primjećuje da je nastavnik R.V. prvobitno izrekao razne uvrede protiv podnositelja zahtjeva zbog navodnog kašnjenja na nastavu (vidi stavak 6. ove presude). R.V. je zatim verbalno zlostavljao podnositelja zahtjeva u još dva navrata. Konkretno, dan nakon prvobitnog incidenta, R.V. je neizravno ukazao na činjenicu da ga je podnositelj zahtjeva prijavio ravnatelju, izjavivši da „kad kažete budali da je budala, to za nju ne bi trebala biti uvreda” (vidi stavak 7. ove presude). Kasnijom prilikom R.V. je ponovno nazvao podnositelja zahtjeva „budalom” jer je podnositelj zahtjeva tijekom sata okrenuo pogrešnu stranicu u udžbeniku (vidi stavak 8. ove presude).

86. Dok su prve uvrede R.V.-a na račun podnositelja zahtjeva imale za cilj provođenje discipline u odnosu na podnositelja i učenike iz njegova

razrednog odjela, dva kasnija slučaja mogu se smatrati jedino neopravdanim verbalnim zlostavljanjem podnositelja zahtjeva koje predstavlja ponižavanje, omalovažavanje i ismijavanje podnositelja. U svakom slučaju, ne može se pružiti nikakvo opravdanje za ponašanje R.V.-a. R.V. je, kao nastavnik, bio stavljen u jedinstveni položaj autoriteta nad podnositeljem zahtjeva, zbog čega su njegovi postupci imali važan utjecaj na dostojanstvo, dobrobit i psihološki razvoj podnositelja zahtjeva.

87. Točno je da verbalno zlostavljanje nije bilo na vrlo visokom stupnju intenziteta i nije preraslo u daljnje, sustavnije uznemiravanje. Međutim, od R.V.-a, kao nastavnika, očekivalo se da shvaća da bi učinci verbalne provokacije i zlostavljanja mogli duboko utjecati na učenike, posebice na one koji su osjetljivi (vidi stavak 13. ove presude). Štoviše, kao nastavnik, trebao je biti svjestan da bilo koji oblik nasilja, među ostalim verbalno zlostavljanje, prema učenicima, koliko god blag bio, nije prihvatljiv u obrazovnom okruženju i da je dužan komunicirati s učenicima uz dužno poštovanje njihova dostojanstva i moralnog integriteta.

88. U skladu s tim, uzimajući u obzir položaj povjerenja, autoriteta i utjecaja, kao i društvenu odgovornost koju imaju učitelji, nema mjesta toleriranju bilo kakvog uznemiravanja od strane učitelja prema učeniku (vidi stavak 48. ove presude). Sud naglašava da učestalost, ozbiljnost štete i namjera nanošenja štete nisu preduvjeti za definiranje nasilja u obrazovnom okruženju (vidi stavak 44. ove presude).

89. S obzirom na gore izložena načela (vidi stavke 81. – 82. ove presude) i pravo djece na poštovanje njihova ljudskog dostojanstva, tjelesnog i psihološkog integriteta, Sud utvrđuje da uznemiravanje verbalnim zlostavljanjem vrste kojoj je podnositelj zahtjeva bio podvrgnut od strane R.V.-a predstavlja neprihvatljivo miješanje u pravo na poštovanje privatnog života na temelju članka 8. za koje je država snosila odgovornost (vidi stavke 83. – 84. ove presude).

90. Gore navedena razmatranja bila bi dovoljna da Sud utvrdi povredu članka 8. Konvencije. Međutim, kao što je već navedeno, s obzirom na prirodu podnositeljeva prigovora, Sud smatra važnim ispitati način na koji su domaće vlasti odgovorile na podnositeljeve navode o uznemiravanju (vidi stavak 84. ove presude).

(ii) Odgovor domaćih vlasti na navode podnositelja zahtjeva o uznemiravanju

91. U skladu s gore navedenim načelima na temelju članka 8. o zaštiti djece od bilo kojeg oblika nasilja ili zlostavljanja u obrazovnim ustanovama (vidi stavke 80. – 82. ove presude), kao i mjerodavnim međunarodnim standardima (vidi stavke 39. – 51. ove presude), Sud utvrđuje da domaće vlasti moraju uspostaviti odgovarajuće zakonodavne, upravne, društvene i obrazovne mjere kako bi nedvosmisleno zabranile svako takvo postupanje prema djeci u svakom trenutku i u svim okolnostima, a time i osigurale nultu toleranciju na svako nasilje ili zlostavljanje u obrazovnim ustanovama. To se

odnosi i na potrebu osiguravanja odgovornosti putem odgovarajućih kaznenih, građanskih, upravnih i stručnih puteva zaštite. U tom kontekstu, važno je ponoviti da država uživa slobodu procjene u određivanju načina na koji će organizirati svoj sustav kako bi osigurala poštovanje Konvencije (vidi stavak 79. ove presude).

92. Sud primjećuje nedostatak školskih politika i postupaka kojima se konkretno rješava problem zastrašivanja od strane učitelja. Međutim, mjerodavnim hrvatskim pravnim okvirom, putem kaznenih, građanskih, upravnih i stručnih odredbi, u načelu je predviđena zaštita djece u obrazovnim ustanovama od nasilja ili zlostavljanja (vidi stavke 30. – 38. ove presude). U ovom predmetu, navodi podnositelja zahtjeva o uznemiravanju od strane R.V.-a rješavani su kaznenim, upravnim i stručnim putevima.

93. Iako su neki aspekti obrazloženja općinskog državnog odvjetnika prilikom odbacivanja kaznene prijave podnositelja u raskoraku s dužnošću vlasti da osiguraju nultu toleranciju na svako nasilje ili zlostavljanje u obrazovnim ustanovama (vidi stavke 25. i 91. ove presude), Sud, priznajući da bi se pristup zaštiti djece od nasilja trebao ocjenjivati prema težini tog nasilja (vidi stavak 47. ove presude), u okolnostima ovog predmeta ne smatra da je pribjegavanje kaznenom progonu bilo presudno za ispunjavanje obveza države na temelju članka 8. Sud će stoga dalje ispitati način na koji su se rješavali navodi podnositelja zahtjeva u okviru dostupnih upravnih i stručnih postupaka.

94. S tim u vezi, napominje se da je domaćim zakonodavstvom predviđen sustav mehanizama za nadzor obrazovnog procesa (vidi stavke 34. – 37. ove presude). Ti mehanizmi općenito mogu biti mjere inspekcijskog nadzora i mjere stručno-pedagoškog nadzora. Inspekcijски nadzor provodi prosvjetna inspekcija, koja je jedna od ustrojstvenih jedinica Ministarstva. Njegov je cilj nadzirati način na koji odgojno-obrazovno osoblje u školama ispunjava svoje obveze i odgovornosti prema učenicima, među ostalim postupati u slučajevima zlostavljanja ili drugog neprimjerenog ponašanja prema učenicima. Prosvjetni inspektor može narediti donošenje relevantnih mjera za zaštitu učenika, kao i pokrenuti prekršajni postupak ili, u slučaju utvrđenja povezanih s kažnjivim ponašanjem, uputiti predmet nadležnim tijelima kaznenog progona.

95. U nekim slučajevima, ako je potreban stručno-pedagoški nadzor prije donošenja odluke od strane prosvjetne inspekcije, takav se nadzor može provesti. Tijelo odgovorno za stručno-pedagoški nadzor je Agencija, koja u skladu sa Zakonom o stručno-pedagoškom nadzoru, ima ovlast ocijeniti izvođenje nastavnih zadaća u školi i navesti mjere koje valja poduzeti radi otklanjanja utvrđenih nepravilnosti i nedostataka (vidi stavke 36. – 37. ove presude).

96. U ovom predmetu, nakon prvobitne pritužbe podnositelja zahtjeva ravnatelju zbog uznemiravanja od strane R.V.-a (vidi stavak 6. ove presude), školska tijela nisu poduzela nikakve konkretne mjere sve dok i njegov otac

nije poslao dopise raznim državnim tijelima tražeći da se podnositelja zahtjeva zaštiti od daljnjeg uznemiravanja u školi (vidi stavak 12. ove presude). U međuvremenu je podnositelj zahtjeva dodatno u dva navrata bio podvrgnut verbalnom zlostavljanju od strane R.V.-a (vidi stavke 7. – 8. ove presude).

97. Nakon konkretnih pritužbi oca podnositelja zahtjeva, školske vlasti organizirale su postupak posredovanja između podnositelja zahtjeva i R.V.-a. Jedina mjera poduzeta u tom postupku u odnosu na R.V.-a uključivala je usmeno prekoravanje od strane školske psihologinje (vidi stavak 13. ove presude). Međutim, nije donesena nikakva formalna odluka ni mjera u vezi s ponašanjem R.V.-a niti su pokrenuti relevantni upravni stručni postupci pred Ministarstvom (vidi stavke 93. – 94. ove presude).

98. Prema mišljenju Suda takav postupak posredovanja bio je očigledno nedjelotvoran. Domaće vlasti nisu prepoznale da u pitanju nije bilo samo rješavanje situacije između podnositelja zahtjeva i R.V.-a već i nužnost suočavanja s problemom koji je predstavljalo neprihvatljivo ponašanje R.V.-a, koje je utjecalo ne samo na podnositelja zahtjeva već i, prema relevantnim informacijama, na neke druge učenike, te rješavanja tog problema (vidi stavak 24. ove presude).

99. Nadalje se napominje da je Ministarstvo odgovorilo tek nakon što je otac podnositelja zahtjeva podnio konkretan zahtjev. Predmet je poslalo Agenciji radi stručno-pedagoškog nadzora (vidi stavak 15. ove presude). Međutim, nema naznaka da je prosvjetna inspekcija Ministarstva razmotrila poduzimanje bilo kakvih drugih mjera iz svoje nadležnosti radi rješavanja konkretnih pritužbi podnositelja zahtjeva, kao što su ispitivanje podnositelja zahtjeva ili usvajanje relevantnih mjera za zaštitu učenika, pružanje posebnog osposobljavanja nastavniku i, prema potrebi, pokretanje relevantnog postupka (vidi stavak 35. ove presude).

100. U kontekstu svog stručno-pedagoškog nadzora, Agencija se usredotočila na način na koji R.V. izvodi nastavu iz matematike, a da nije provela istragu o osporavanim događajima kada je verbalno zlostavljao podnositelja zahtjeva i o njegovu ponašanju na satu prema učenicima (vidi stavke 17. – 19. ove presude). Zaključci do kojih je Agencija došla podložni su sumnji s obzirom na navode da neki učenici nisu iskreno odgovorili na upitnik Agencije zbog straha od odmazde (vidi stavak 24. ove presude). Štoviše, u svojim je zaključcima Agencija predložila da se stvar riješi daljnjom raspravom između školskih tijela i oca podnositelja zahtjeva.

101. Uzimajući u obzir gore navedena utvrđenja o nedjelotvornosti pukog postupka posredovanja (vidi stavak 97. ove presude), Sud ne vidi kako bi se rasprava između školskih tijela i oca podnositelja zahtjeva mogla smatrati odgovarajućom mjerom za rješavanje povrede prava podnositelja zahtjeva verbalnim zlostavljanjem od strane R.V.-a. Prema mišljenju Suda, bilo je potrebno odlučno djelovanje kako bi se riješili nedostaci u metodama pristupa učenicima koje je primjenjivao R.V. Ni škola nije ni na koji način odgovorila

na zahtjev podnositelja zahtjeva da bude premješten u drugi razredni odjel ili da se njegovu razrednom odjelu dodijeli drugi nastavnik matematike (vidi stavak 14. ove presude).

102. Sud primjećuje i da nema naznaka da su Agencija ili Ministarstvo pratili daljnji razvoj događaja u predmetu podnositelja zahtjeva ili njegovu situaciju u školi. S tim u vezi, teško je prihvatiti da se samo jedan dopis ravnatelja u kojem se navodi da je otac podnositelja zahtjeva izjavio da je stvar riješena može smatrati dostatnim. Doista, nema naznaka da je otac podnositelja zahtjeva odobrio sadržaj tog dopisa, a njegova verzija događaja razlikuje se od one koja je izložena u dopisu (vidi stavke 20. i 74. – 75. ove presude). U svakom slučaju, državnoj upravi za obrazovanje trebalo je biti jasno da vrsta ponašanja pripisanog R.V.-u i učinci tog ponašanja na podnositelja zahtjeva zahtijevaju revnije ulaganje znanja i sredstava kako bi se shvatile njegove posljedice i utjecaji propusta pružanja primjerene i očekivane skrbi podnositelju zahtjeva u školi.

103. Ukratko, državna tijela nisu uz potrebnu revnost odgovorila na podnositeljeve navode o uznemiravanju u školi. Sud stoga smatra da njihov odgovor nije ispunio pretpostavke članka 8. Konvencije.

(iii) Zaključak

104. U svjetlu gore navedenih razmatranja Sud utvrđuje da je došlo do povrede članka 8. Konvencije.

II. PRIMJENA ČLANKA 41. KONVENCIJE

105. Člankom 41. Konvencije propisano je:

„Ako Sud utvrdi da je došlo do povrede Konvencije i dodatnih protokola, a unutarnje pravo zainteresirane visoke ugovorne stranke omogućava samo djelomičnu odštetu, Sud će, prema potrebi, dodijeliti pravednu naknadu povrijeđenoj stranci.”

A. Šteta

106. Podnositelj zahtjeva potraživao je EUR 15.000,00 na ime naknade nematerijalne štete. Potraživao je i EUR 3.000,00 na ime naknade materijalne štete u vezi s njegovim troškovima upisa na fakultet i studiranja.

107. Vlada je osporila potraživanje podnositelja zahtjeva.

108. Sud ne nalazi nikakvu uzročno-posljedičnu vezu između utvrđene povrede i navodne materijalne štete. Stoga odbacuje taj zahtjev. S druge strane, Sud podnositelju zahtjeva dosuđuje iznos od 7.500,00 eura na ime naknade nematerijalne štete, uvećan za sve poreze koji bi se mogli zaračunati.

B. Troškovi i izdaci

109. Podnositelj zahtjeva potraživao je i EUR 650,00 na ime troškova i izdataka nastalih pred domaćim tijelima i pred Sudom.

110. Vlada je osporila potraživanje podnositelja zahtjeva.

111. Prema sudskoj praksi Suda, podnositelj zahtjeva ima pravo na naknadu troškova i izdataka samo u mjeri u kojoj je dokazano da su oni stvarno nastali i bili potrebni te da je iznos novca razuman. U ovom predmetu, uzimajući u obzir dokumente koje ima u posjedu i prethodno navedene kriterije, Sud smatra razumnim dosuditi potraživani iznos, uvećan za sve poreze koji bi se mogli zaračunati podnositelju.

C. Zatezna kamata

112. Sud smatra primjerenim da se stopa zatezne kamate temelji na najnižoj kreditnoj stopi Europske središnje banke uvećanoj za tri postotna boda.

IZ TIH RAZLOGA SUD

1. *utvrđuje*, odlukom većine, da je prigovor podnositelja zahtjeva uznemiravanju u školi od strane nastavnika i propustu domaćih tijela da djelotvorno odgovore na njegovu pritužbu o uznemiravanju dopušten;
2. *utvrđuje* jednoglasno da je ostatak zahtjev nedopušten;
3. *presuđuje*, s četiri glasa prema tri, da je došlo do povrede članka 8. Konvencije;
4. *presuđuje*, s četiri glasa prema tri,
  - (a) da tužena država treba isplatiti podnositelju zahtjeva, u roku od tri mjeseca od datuma kada presuda postane konačna u skladu s člankom 44. stavkom 2. Konvencije, sljedeće iznose koje je potrebno preračunati u hrvatske kune (HRK) prema tečaju važećem na dan isplate:
    - (i) EUR 7.500,00 (sedam tisuća petsto eura), na ime naknade nematerijalne štete, uvećano za sve poreze koji bi se mogli zaračunati;
    - (ii) EUR 650,00 (šeststo pedeset eura) na ime troškova i izdataka, uvećano za sve poreze koji bi se mogli zaračunati podnositelju zahtjeva;
  - (b) da se od proteka prethodno navedena tri mjeseca do namirenja plaća obična kamata na navedene iznose koja je jednaka najnižoj kreditnoj

PRESUDA F.O. protiv HRVATSKE

stopi Europske središnje banke tijekom razdoblja neplaćanja, uvećanoj za tri postotna boda;

5. odbija, jednoglasno, preostali dio zahtjeva podnositelja zahtjeva za pravednom naknadom.

Sastavljeno na engleskome jeziku i otpravljeno u pisanom obliku dana 22. travnja 2021. u skladu s pravilom 77. stavcima 2. i 3. Poslovnika Suda.

{signature_p_2}

Renata Degener
Tajnica

Krzysztof Wojtyczek
Predsjednik

U skladu s člankom 45. stavkom 2. Konvencije i pravilom 74. stavkom 2. Poslovnika Suda, ovoj se presudi prilažu sljedeća izdvojena mišljenja:

- (a) zajedničko suprotstavljeno mišljenje sudaca Wojtyczeka i Paczolaya;
- (b) suprotstavljeno mišljenje suca Ktistakisa.

K.W.O.
R.D.

ZAJEDNIČKO SUPROTSTAVLJENO MIŠLJENJE SUDACA WOJTYCZEKA I PACZOLAYA

1. Uz dužno poštovanje, ne slažemo se s točkama 1., 2. i 3. izreke ove presude. Prema našem mišljenju, cijeli je zahtjev nedopušten. U svakom slučaju, smatramo da nije došlo do povrede članka 8. u ovom predmetu.

2. Kako bi došlo do primjene članka 8., napad na osobu mora doseći određenu razinu ozbiljnosti i to na način kojim se dovodi u pitanje osobno uživanje prava na poštovanje privatnog života (vidi *Beizaras i Levickas protiv Litve*, br. 41288/15, stavak 109. *in fine*, 14. siječnja 2020.). Mjere poduzete u području obrazovanja mogu, u određenim okolnostima, utjecati na pravo na poštovanje privatnog života, ali svaki čin ili mjera za koje bi se moglo reći da negativno utječu na moralni integritet osobe ne dovode nužno do takvog miješanja (*Costello-Roberts protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, 25. ožujka 1993., stavak 36., Serija A br. 247 C).

3. U ovom predmetu smatramo da je, iako je učenik F.O. osjećao nelagodu u vezi s rječnikom koji je upotrebljavao nastavnik R.V., intenzitet verbalnog zlostavljanja bio nižeg stupnja. Nema dokaza da je to zlostavljanje imalo bilo kakve dugotrajne ili ozbiljne učinke na razvoj i dobrobit podnositelja zahtjeva. Kao rezultat, zlostavljanje utvrđeno u ovom predmetu ne doseže prag primjenjivosti članka 8.

Napominjemo i da medicinska izvješća i potvrde koje dostavljaju stranke u sporu, barem u određenim zemljama, nisu uvijek u potpunosti pouzdane. Nema dokaza da je na bilo koje druge učenike u istom razrednom odjelu na sličan način utjecalo ponašanje tog nastavnika. Imamo određenih sumnji o tome može li se smatrati da je uzročno-posljedična veza između osporavanog zlostavljanja s jedne strane i poremećaja anksioznosti i stresa dijagnosticiranih podnositelju zahtjeva s druge strane jasno utvrđena (vidi stavak 9. ove presude).

Nadalje primjećujemo da je 14. prosinca 2011. otac podnositelja zahtjeva prisustvovao sastanku s ravnateljem. Prema izvješću sa sastanka koje je pripremio ravnatelj, otac podnositelja zahtjeva objasnio je da je njegov sin sada zadovoljan svojim odnosom s R.V.-om i da je njihov sukob riješen.

4. Prema našem mišljenju, snižavanje praga primjenjivosti članka 8., te time i poticanje vala zahtjeva koje će Sudu podnositi učenici koji prigovaraju zbog svojeg odnosa s učiteljima, neće nužno unaprijediti zaštitu ljudskih prava.

SUPROTSTAVLJENO MIŠLJENJE SUCA KTISTAKISA

1. Nažalost, ne mogu se složiti s većinom Suda da je postupanje kojemu prigovara podnositelj zahtjeva samo po sebi bilo dovoljno ozbiljno da otvori pitanje na temelju članka 8. Konvencije (vidi *Beizaras i Levickas protiv Litve*, br. 41288/15, stavak 109., 14. siječnja 2020.). Bez ikakve namjere da se doima da na bilo koji način odobravam ponašanje R.V.-a, te naglašavajući da disciplina ima važnu ulogu u obrazovnom okruženju, zaključujem da se prigovor mora odbiti kao nespojiv *ratione materiae* s odredbama Konvencije, sukladno članku 35. stavku 3. točki (a) i stavku 4. Konvencije, iz razloga navedenih u nastavku.

2. Podnositelj zahtjeva rođen je u studenom 1993. godine, a činjenice predmeta dogodile su se u rujnu 2011. godine. Podnositelj zahtjeva bio je vrlo blizu punoljetnosti. Štoviše, prema članku 1. Konvencije o pravima djeteta, punoljetnost je relativna: „dijete je svako ljudsko biće mlađe od 18 godina, osim ako se prema zakonu primjenjivom na dijete punoljetnost ne stječe ranije”. Nadalje, iako je podnositelj zahtjeva u relevantno vrijeme još uvijek bio maloljetan – samo dva mjeseca nedostajalo mu je do punoljetnosti, nije se zapravo mogao smatrati tipičnim ranjivim ljudskim bićem.

3. Nema dokaza da je ponašanje R.V.-a imalo bilo kakav dugotrajan ili ozbiljan učinak na razvoj i dobrobit podnositelja zahtjeva. Treba napomenuti da je podnositelj zahtjeva tvrdio da su svi njegovi posjeti liječniku od rujna 2011. rezultat stresa izazvanog navodnim uznemiravanjem. Međutim, na temelju zdravstvenog kartona podnositelja zahtjeva, koji je dostavila Vlada (a podnositelj zahtjeva nije ga osporio), može se primijetiti da je podnositelj zahtjeva posjetio liječnika u sedam različitih navrata 2009. godine, nakon čega je uslijedilo deset posjeta 2010. godine, devet posjeta 2011. (među ostalim 26. listopada 2011., 2. studenoga 2011. i 20. prosinca 2011.), četiri posjeta 2012., tri posjeta 2013. i pet posjeta 2014. godine. Uzimajući u obzir da je podnositelj zahtjeva bolovao od astme prije osporavanih događaja, treba zaključiti da, u najmanju ruku, ponašanje R.V.-a prema njemu nije pogoršalo njegovo zdravstveno stanje. U svakom slučaju, zbog njegove kronične bolesti (astme), broj posjeta podnositelja zahtjeva liječniku nije pouzdan pokazatelj na temelju kojeg bi se moglo zaključiti da mu je R.V.-ovo ponašanje uzrokovalo bilo kakav dodatni zdravstveni problem.

4. Neposredno nakon osporavanih događaja povezanih s nastavnikom matematike R.V.-om, podnositelj zahtjeva dobio je svoju najvišu ocjenu iz matematike [vrlo dobar – (4)], dok je njegova prosječna ocjena iz matematike za tu školsku godinu bila (3), kao i ocjena koju je dobivao u svim prethodnim godinama. Štoviše, podnositelj zahtjeva završio je tu godinu (2011. – 2012.) s vrlo dobrim ukupnim uspjehom, kao i treći razred, odnosno s boljim uspjehom nego prva dva razreda (što su činjenice koje je dostavila Vlada, a

koje podnositelj zahtjeva nije osporio). Stoga nema dokaza da je podnositelj zahtjeva pretrpio neke konkretne posljedice u odnosu na svoj godišnji školski uspjeh.

5. Iako podnositelj zahtjeva nije bio jedini učenik koji je zakasnio na sat matematike kod nastavnika R.V.-a, nijedan drugi učenik iz njegova razrednog odjela nije podnio pritužbu na ponašanje R.V.-a.

6. Konačno, prema onome što je većina prihvatila, ponašanje R.V.-a bilo je „verbalno, nije bilo na vrlo visokom stupnju intenziteta i nije preraslo u daljnje, sustavnije uznemiravanje” (stavak 87. presude).

Prevela prevoditeljska agencija Alkemist

ALKEMIST
European Translation Agency
ALKEMIST STUDIO d.o.o.
Miramarska 24/6, 10 000 Zagreb
OIB: 72466496524